

Tolmetus ja tallitus

TALLINNAS,

Pagari uul. nr. 1

Tolmetaja kõnetunnid

kella 12—1.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.
ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS
Sõjawägede staabi väljaandel.

Tellimise hind:

1 aas a peale 40 marka

1/2 " " 20 "

1/4 " " 10 "

Kuulutuste ja teada-

annete hind: Iga kor-

pusrea eest 1 mark.

Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.

№ 16

Laupäewal, 17. aprillil 1920.

II aastakäik

Hisukord.

Ametlik osa:

2. Väljawõtted Sõjaminiistri päewa-
käskudest.
1. Väljawõtted kõskudest Wabariigi
sõjawägedele.

Üleüldine osa:

1. Wabariigi ohwitseri ülesannetest sõja
ja rahu ajal. (S—m.)
2. Ludendorffi sõjamälestused.
3. Rahwaste Liidu põhikiri.
4. Segateated.
5. Kuulutused.

- 4.) Fortifikatsioon.
- 5.) Meresõja taktika.
- 6.) Administratsioon ja seadused.
- 7.) Terwishoid.

Ohwitseri asetäitjad, kes enne laugesõidu merekooli
on lõpetanud, võib peale selle, kui nad rahulolewalt
eksamid ära teinud, kohe esimese merewäe ohwitseri
astme saamiseks ettepanna.

Siitub, kelle laugesõidu merekooli lõputunnistust
ei ole, peavad merewäe ohwitseri esimese aukraadi saa-
miseks peale eespool nimetatud õpaineite eksami tegema:

- 1.) Merepraktikas.
- 2.) Navigatsioon.
- 3.) Meresõidu astronoomias.
- 4.) Laewaehituse teoorias.
- 5.) Nurulaewa mehaanikas ja
- 6.) Füüsilises geograafias.

Märkus: Wiimaseid aineid kursustel ei loeta,
waid nad jääwad igauhele enda ära õppida.

Lõpuksamid tehakse peale kursuste lõpetamist Sõja-
ministri poolt määratud komisjoni ees. Eksamikomis-
jonis on tingimata esitatud sõjamäekool.

Täiendawad eksamid meresõidu teadustes tehakse
Merejõudude Juhataja poolt määratud komisjoni ees,
mis täiesti iseseisew ja kursuste lõpuksamite komisjonist
ei olene.

Programmi ulatus kõigis õpaineites wastab pro-
grammile: „Программа испытаний прапорщиковъ
запаса флота на чинъ подпоручиковъ запаса (по
морской части.)“ mõnesuguste lisanduste ja täien-
dustega Merejõudude Juhataja äranägemise järele.

№. 80.

Tallinnas, 8. aprillil 1920. a.

Wabariigi Walitus otustas 7. aprillil s. a. wa-
bastada teenistusest sõjawäelased, kes on sündinud
1890. a. ja 1891. a.

Wobastamise tähtpäewaks on määratud 15. aprill.

Selle otsuse teostamisel võtta aluseks minu päewa-
käsus nr. 21, 10-st weebruari s. a. awaldatud juhtnõu-
d.

№. 81.

Tallinnas, 8. aprillil 1920. a.

Tähelepannes, et meil sõda wälise waentasega lõpe-
tatud, sõjawägi rahujalale asumis ja elu Wabariigis
normaalsetesse roobestesse minemas, tunnistan maksu-

Ametlik osa.

Väljawõtted Sõjaminiistri päewakäskudest.

Nr. 60.

Tallinnas, 29. märtil 1920.

Et merewäe ohwitseride asetäitjatele võimalust anda
ohwitseri auastet omandada, annan nendele lähiaegsed
täiendus-kursused.

Beale kursuste lõpetamist ülendakse ohwitseri ase-
täitjad noorem-leitnantideks.

Merewäe ohwitseride asetäitjate lühendatud täien-
dus-kursustele võivad otsekohe ülemuse ettepanetul
wastuõdetud saada merewäe ohwitseri asetäitjad, kes
wastawad järgmistele tingimistele:

a) ohwitseri asetäitja nimetuslega vähemalt 4 kuud
teeninud.

b) Laugesõidu merekooli lõpetanud (Звание штур-
мана дальняго плаванія)

ehk kellel 1-se järgu wabatahtliku õigused (права
вольноопределяющагося I разряда).

Kursused kestawad umbes kolm kuud, misjuures aja-
jooksul wõetakse läbi järgmised õpained:

- 1.) Mere-artilleeria.
- 2.) Miini-asjandus.
- 3.) Hydrograafiline üleswõte.

Räljawõttes käskudest Wabariigi sõjawägedele.

Mr. 477.

Tallinnas, 26. märtsil 1920.

§ 1. Kindralstaabi Walitsuse teadete kogumise osakonna ülem kapten Oskar Mamerš ülendatakse alam-polkonnikuks, wanusega 1-st märtsist 1920.

Mr. 486.

Tallinnas, 4. aprillil 1920.

§ 1. 2-st ratsapolgust lipnik Willem Leisberg kinnitatakse alamleitnandi auasteks, wanusega 25-st aprillist 1915.

§ 2. Väeroopalise soomusrongi nr. 2 pealt alamleitnant Leonhard Ballon kinnitatakse leitnandi auasteks, wanusega 1-st jaanuarist 1917.

§ 3. Walga jaama komandandi abi leitnant Karl Pajos kinnitatakse alamkapteni auasteks, wanusega 21-st maist 1917.

§ 4. 1-st jalawäe polgust leitnant Eduard Melts kinnitatakse alamkapteni auasteks, wanusega 10-st oktoobrist 1917.

§ 5. Allpool tähendud Wiljandi-Värnu koolidõpilaaste bataljoni ohwitserid kinnitatakse järgmisesse auastesse:

Alamleitnandist—leitnandiks:

1. Hans Sepp, wanusega 8-st maist 1917.

Lipnikust — alamleitnandiks:

1. Jaan Jürgen, wanusega 1-st det. 1917.

§ 7. 3-st suurtükiväe polgust leitnant Helmut Wilipus kinnitatakse alamkapteni auasteks, wanusega 1- novembrist 1917.

§ 8. Mevejsõudude juhataja staabist lipnik Georg Heimfal kinnitatakse alamleitnandi auasteks, wanusega 4-st detsembrist 1917.

Mr. 487.

Tallinnas, 11. aprillil 1920.

Kahumäe sõjawangide laagri ülem, alampolitkovnik Roman Gros, tagandatakse omast ametist j heidetakse Wabariigi sõjawäest välja, ilma õigusteta ohwitseri worani kanda, joomise, miisakuseta ülespidamise ja haamowate üteluuste pärast ohwitseride kohta, — 18-st märtsist s. a. arwates.

Mr. 488.

Tallinnas, 11. aprillil 1920.

§ 1. Piirivalwe Intendant alamkapten Oskar Martinson ülendatakse kapteniks, wanusega 3-st weebuarist 1920.

§ 2. Piirivalwe Walitsuse staabist alamleitnant Leonhard Desso ülendatakse leitnandiks, wanusega 8-st märtsist 1920.

Mr. 497.

Tallinnas, 13. aprillil 1920.

Allpool tähendud Peipsi laewastiku divisjoni ohwitserid ülendatakse:

Leitnandid — wanematelks leitnantidels:

1. August Maanidi, wanusega 22. märtsist 1920.
2. Alfred Walge, wanusega 14. juulist 1919.
3. Jaan Riis, wanusega 6. detsembrist 1919.

Noorem leitnant — leitnandiks:

1. Andreas Julle, wanusega 15. märtsist 1920.

Mr. 504.

Tallinnas, 13. aprillil 1920.

§ 1. Merewäe ekipaashi komanderi abi leitnant Rudolf Gildemann ülendatakse wanematelks leitnandiks, w nusega 26. aprillist 1919.

§ 2. Traaler „Lehtma“ komanderleitnant Joosep Pruun ülendatakse wanematelks leitnandiks, wanusega 25. augustist 1919.

§ 3. Traaler „Kalewi“ komander leitnant Karl Mitt ülendatakse wanematelks leitnandiks, wanusega 7. septembrist 1919.

§ 4. Allpool tähendud m/r. „Lennuk“ ohwitserid ülendatakse:

Leitnandist — wanematelks leitnandiks:

§ 1. Rudolf Borgmann, wanusega 25. jaanuarist 1920.

Nooremast leitnandist — leitnandiks:

§ 1. Gustav Sääst, wanusega 19. sept. 1919.

§ 5. M/r. Wambola pealt noorem leitnant Otto Tam m ülendatakse leitnandiks, wanusega 27. weebuarist 1919.

§ 6. M/. „Kompass“ komander noorem leitnant Julius Truuberg ülendatakse leitnandiks, wanusega 6. aprillist 1919.

§ 7. Traaler „Kotka“ komander noorem leitnant Aleksander Wunt ülendatakse leitnandiks, wanusega 4. maist 1919.

§ 8. Traaler „Tahkona“ komander noorem leitnant Aleksander Kalamees ülendatakse leitnandiks, wanusega 6. juunist 1919.

§ 9. Traaler „Olew“ komander noorem leitnant Aleksander Anderson ülendatakse leitnandiks, wanusega 22. juulist 1919.

§ 10. W/. „Laene“ pealt noorem leitnant Teodor Krebs ülendatakse leitnandiks, wanusega 26. septembrist 1919.

§ 11. Traalerite divisjonist lipnik Egon Lüdig ülendatakse alamleitnantiks, wanusega 22. jaanuarist 1920

Mr. 506.

Tallinnas, 13. aprillil 1920 a.

§ 1. 9-st jalawäe polgust kapten Peeter Koltš ülendatakse alampolitkovnikuks, wanusega 1-st jaanuarist 1920.

§ 2. 4-st jalawäe polgust alamkapten Peeter Waga ülendatakse kapteniks, wanusega 16-st septembrist 1919.

§ 8. Kalewi Malewa polgu ülema abi leitnant Otto Tief ülendatakse alamkapteniks, wanusega 11-st aprillist 1919.

§ 4. Allpool tähendud 2-se suurtükiväe polgu ohwitserid ülendatakse:

Leitnantidest — alamkaptenitelks:

1. Hans Miller, wanusega 12-st maist 1919.
2. Albert Ašfor, „ 13-st okt. 1919.
3. Karl Rāgo, „ 25-st nov. 1919.

Alamleitnantidest — leitnantidels:

1. Theophil Luff, wanusega 17-st aug. 1919.
2. Aleksander Derrik, „ 21-st det. 1919.

§ 5. Regna saare komandant leitnant Ernst Rogger ülendatakse alamkapteniks, wanusega 10-st septembrist 1919.

§ 6. 1-st suurtükiväe polgust alamleitnant Arthur Raag ülendatakse leitnandiks, wanusega 8-st maist 1919.

§ 7. Soomusrongide diviisist alamleitnant Hans Kurg ülendatase leitnandits, wanu'ega 18-st nov. 1918.

§ 8. 2-st fuurtükiväe polgusti lipnik Philipp Martenson ülendatase alamleitnandits, wanu'ega 11 st weebruarist 1919.

§ 9. Kaisaare komandant lipnik Joosep Sild ülendatase alamleitnandits wanu'ega 27-st juunisi 1919.

§ 10. Väljatarerei nr. 14 ülem lipnik Kristijan Freiberg ülendatase alamleitnandits, wanu'ega 30-st juulist 1919.

Rindralstaabi Rindral-Major Larfa.
Sõjaministri eest.

Wabariigi ohwitseri ülesau- netest sõja ja rahu ajal.

J — m.

Meie malewa on Wabastus sõjas suuri tagajärgi saanutanud. Ta on pannud lehwima sinine-must-walge lipu üle Cesti. Mis alles hiljuti näis võimatu olewat, on võimalikuts saanud, ning mille kallal meie kunstnikud ja kirjanikud higistafid kümneid agetaid — wiia Cestit Europasse —, on üle bö täide läinud.

Malewa teenus on, et oleme sattunud ootamata Europa fuurrahwaste peresse, kes põialpoisfi Cestit imeteledes waatleb, nagu mõnda imelooma.

Meie kunst ei suutnud küllalt jõulifelt kujutada rahwa ilusamaid hingeomadusi, ta ei suutnud nähtawale tuua rahwuslifi isääraldusi, mis annawad natsioonile tema individualiteedi ja ilme.

Cesti näitas oma nägu Wabastus sõjas. Tema selgroog, mis oli aastafadade raskuste all paendunud, läts sirgetks; pea, mis norgu langenud, tõusis jälle, ning kats tumehalli filma waatawad julgelt ilma. Tuli torm, mis paistks laiaili aastafadade jookul rufude ja aherwarte wahela kogunud palju tuhakorra. Ning sealt wälkjatas wälja tulepäde, mida ei suutnud sumbutada aastafadade tuhala demed. See hõõgum tulepäde oli pärit wana, waba eestlase rinnast, kes armastas oma kodumaad ja priiust paljawaalt, kes oli wapper ja kalle meel aus.

Urge higistage enam, et Cestit Europasse wiia — meie Malewa sai sellega walmis üle bö.

Kuidas sai tema sellega walmis? —

Kogu Wabastus sõja aeg frondil töötades olen tundma õppinud neid ideaale, mille eest wõitles Cesti malewa, ja neid kõrgeid ideefid, mis kandfid teda kogu sel ajajärgul; olen tähele pannud nende wormide psühholoogilist külge, mille abil teostati kandwaid ideefid. Ma pole küllalt kompetent teiste riikide sõjawäe ajaloo, sellest wõiwad eriteadlased rääkida, kuid meie Wabastus sõjal kui ka malewal on tingimata oma algapärane laad ja oma isääraldused, ning sellest algapära wõist olenes nii mõndagi, ja sellele tuleb meil tänuks olla tagajärgede eest, mida Wabastus sõjas täte saime.

Meid kandis frondil, niihasti ohwitseri kui ka sõdurit, armastus kodumaa wastu. Meid tõiti kütis ühine idee: Cesti peab isefetswaks saama, ta peab rippumat, waba olema, maksu mis maksob.

Oleks wõtnud meilt keegi selle ühise idee ja üte nud, et teie ei wõitle isefetswa Cesti loomise eest, siis oleks tõit otjas olnud. See ühine i ee fidus meid tõiti, ta arendas wälja ohwitseri ja sõduri wahel wahekorra, mis loomulik ja mis põhjened mastasituses usalduses. See usaldus walitieb weel praegugi meie malewas. Ma tean, et kellegil pole selle idee wastu midagi öeldi; ta on ju saunim meie tundmustest. Kuid nende wiiside kohta, kuidas seda kehastada, on lahtarwamisi olemas.

Niitana kui jutt on ideelistest küljest, ei ole wahet ei ohwitseri ega sõduri wahel. Tulewad aga wormid kõne alla, siis peab eraldi nimetama ohwitseri ja sõdurit, ning tuleb tarwitada seda sõjawäes mõõdapääsemata sõna: distsipliin.

Meie õnnets oli, et eestlaste kestel ei tuntud seisuste waheseinu. Seisused on kõige kurja juureks. Ma meil oleks nemad lahtkelsid toomud ohwitseride ja sõdurite wahela. Mõnemaid kütis ühine idee: isefetswa Cesti. Klassifurmid olid meie wõerad, nad puudufid täiesti. Olid ju niihasti ohwitserid kui ka sõdurid kord ühifest talutarest tulnud. Ma ei olnud „ülemuse“ ega „alamuse“ mõisted siin nii terawasti wälja arenenud, nagu seda nägema oleme harjunud teiste riikide sõjawägedes. Ohwitser oli temale alluwate sõdurite waimline juht ning wahwuse ja tubliduse eeskujuks sõdurite — see oli tõit.

Meie malewa pole arusaamatu mass, kes pimesi kästufid täitma harjunud.

Iga ohwitser pidi seda teadma; ta pidi sõdurile iga tüsimuse kohta selgitama wastuse andma, sest meie sõdur ei talita midagi tinniste filmadega. Kerge polnud see ohwitserile mitte. Tema pidi tingimata waimlifelt sõdurite üle olema, lahingutes pidi tema ees tormama, alati esimene olema. Suurem osa meie ohwitseridest seisis ülesande kõrgusel ja tuli auga katsumistest wälja.

Sõdur tundis ohwitseri waimlifelt üleolekut. Ta nägi tema wahwust, ja temas tellis loomulik austamine ja lugupidamine ohwitserist. Sellega oli alus pondud distsiplinile. Ei olnud siin tarwis rufita õigust, ei massilifi a reeterimisi; alusets oli midagi muud kui toores jõud ja rufikas. Tihri oli märgata, et moraalne karistus sõduri peale palju juuremat mõju awaldas, kui füüsiline. Muidugi on olemas sõjawäes sarnast elementi, kellega walmis ei saa ilma kartserito, kuid seda ei ole palju ja ta ei iseloomusta meie malewat.

Tulewad siintohal meele Porhow — Ostrow — Bötalowo operatsioonid minewal juwel. Meie olime kangel kodumaa piiridest, iga edasitugimiseiga suurenes wastuwahim Sarmatia lagendit, päew päewast awanes tema ääretus Cesti sõdurile enam ja enam. Cesti malewa tundis ennast siin kui tük wett ämbriks. Meeleolu hakkas langema (mis seda praegu enam salata!). Weaelafed, kellel pole põrmugi organiferimise annet, istufid Pihkwas, nagu kanad taktudes. Sõduril ei olnud küllalt selge, mille eest tema sõdib. Radus kõrge kandew ideal, mille eest tema siin peab sõdima. Jäi järele ainult külm kohusetunne, ja see kaugele ei wiinud. Igaüks teab, millega need operatsioonid lõppesid. Kõrwalt waatleja leiab, et see Pihkwa tagune operatsioon „õnnetu“ oli, kuid asja ligidal seisew ei oifusta mitte nii. Meie tulime auga sellest operatsioonist wälja, ja seda mõlgeme wäejuhatajale, kes tol ajal neid operatsioonid juhtis.

Tuli enam vähem waguſam aeg frondil, millele järgnesid rahulabirääkimised, waherahu ja pärast päris rahu. Päew päewa kõrwal lahinguteist osawõttes tarmitas malewa puhtust. Kuid meie sõdurile saab nädalajest ehk 2-nädalajest puhtusest küllalt. Oli rohkem waba aega, ning pidi jeda millegiga täitma. Ei ole küllalt ainult sõjawäeliste õppustest ja harjutustest, oli tarmis midagi muud. Oli märgata vähem dissiplineeritud wäeosades kalburuſi pahede poole, millede hulgas joomine filma tortas. Ja siin pani aeg ohwitserile uue nõude ette: tema pidi saama sõdurile ka kõlblikeks eestujuts. Sõit ohwitser, siis lubasid sõdurid enestele ka jedaſama, ning ütsikutes wäeosades ähwardas ſisemine lagunemine tulla. Mii näeme, et ohwitseril sellest weel küllalt ei ole, kui tema sõdurist waimliselt ja sõjakunſtiliselt üle on. Ta peab sõdurist ka kõlblikelt üle olema.

Rahu ajasse ülemines peab iga ohwitser sõjas saadud kogemusi tarwitama. Ta peab neile kõrgetele ideedele truuks jääma, mis kandsid malewat Wabastusõjas. Tema peab pädagog olema, kes kawatatab noori sõjamehi isamaad armastama. Temale tuleb oma waimlist üleolekut tarwitada loomuliku dissipliini loomiseks, mis põhjeneks arusaamise ja waimlistes omadustes, nagu jeda algatanud Wabastusõda. Ja paratamata on ka ſee, et ta peab olema noorele sõdurile kõlblikeks eestujuts.

Meil ei tohi milgi tingimisel tekkida nõnda nimetatud ohwitseri „ſeiskus“. Ohwitser peab olema sõdurile kättesaadaw, ta ei pea ennast mitte eraldama sõduriteist — olgu tema waimlises üleolekus, samuti ka kõlblikes eestujuts kättesaamatu. On harjutud waatama ohwitseri peale ſelstõnnaſ kui ifitu peale, kellel wähe waimlist ja kõlblist wäärtust. Arwatatakse ifegi, et temal neid tarwis pole. See on ekslik waade ja aegdest pärit, kus ohwitseridets tõesti niisugused inimesed lätsid, kes mujale ei kõlbanud. Meie Wabastusõda on aga näidanud, et Cesti ohwitserkond oma ülesannet on hiiigawalt täitnud.

Lõpeb sõda, siis unustatakse peagi need, keda loorberidega ehiti. Iim on ju kord niisugune, et ta heategu unustab. Kuid peetagu meeles, misugused kõrged nõudmised meile elu jeab, kui meie tahame, et Cestis oleks teguwõimuline malewa. Andke ohwitserile niisugused tingimised, et ta saaks waimlist wabalt areneda. Urge pange teda läätſeleeme eest teenima, nagu jeda tegi Wene „kroonu“ õudsete ifewalitsejate ajal. Malewa on ſinine-must = walge lipu lehwima pannud waba Cesti üle. Malewa peab teda kõrgel hoidma, ning malewa peab ſeisma elawa müürina waba Cesti piiril, ſinine-must = walget lippu kõrgel hoides — tammiks laentele, olgu need puhas, mustad wõi kollased.

Ludendorffi sõjamälestused.

Talilahing Masuuri järwil (weebruar/märtsis 1915.)

Järg.

Niisugustel oludel ei wõinud ma kuidagi mõttest pääſeda, et suur wõit ei toonud loodetud strateegilist tagajärge. Allemjuhatusel ſeisis raske ülesanne ees.

Kõige pealt anti käsk pealetungimist Bobril ja Oſſowetsi ees ſeisma panna.

10. armee ei wõinud oma praegusesse ſeiskohhta jääda. Oleks olnud waja tugewat küljekaitset ida poole, wastu Olita — Kownot, kuid selleks puudusid

jõud. Halwa ilma tõttu muutusid jõjawäe ſeljatagused ühendused ja elutingimised wäga raskeks. Seda ei suudetud kauemat aega wälja kannatada. Wene laste ehitatud raudteed Margrabowast üle Ratschki-Suwalki ei suutnud jeda halbast oſustawalt parandada. Teed olid liig halwad, ilm liig soowimata ja hobused liig wäsinud. Koormad pääſesid õhufese prügitusega ja rooplisel kiwiteedel waewalt edasi Wanfirid oli wähesel armul tarwitada. Armeed pidi olüdesse saama, kus ta elada ja puhata wõis. Siit järgnes 10. armee tagasitõmbamine paratamata.

Juba operatsioonide algul oli käsk antud Augustowi-Suwalki liinist ida pool kuni Neemenini ſeiskohad walmis ehitada. Seda tehti ka kõhe, niipea kui jeda sõda pinda oli wõidetud. See ſeiskohht — kuigi ta oma ehituse poolest alles hakatusel oli — oli nüüd teatud ſeljatoeks. 10. armee sai käsu oma parema tiwaga sellele ſeiskohale taganeda. Kas ta oma pahema tiwaga niisama kaugele pidi tulema, wõi Kalwaria — Pilwiſchki liinil peatama jääma, kus tema küljekaitse praegu asus, ſee jäeti 10. armee oſustada, niisama ka tagasitõmbuse lähem toimetuswiis. Pidi arwama, et waenlane taganedes kõhe kannul on.

Samal ajal sai 10. sõjawägi käsu jõudusid wabastada, mida kaugele lääne pool tungiwalt tarwitada taheti. Wene suured wastulöögid meie pikale liinile, Ida- ja Lääne-Preisimaal, olid juba peale hakanud. Lõpuks oli meil weneſeega tegemist ka põhja pool Neemeni. Umber ida pool Weiffeli olewa Saffa pinna möllas wõitlus.

Poola Weiffeli loogas oli rahu.

K. ja K. wäe pealetungimine Przemõſli wabastamiseks ei annud tagajärge. Weneſe asus peagi wastulöögile. Przemõſl pidi oma saatuse hooleks jääma. Kogu idaliinil olid tulekul rasked Wene wäe pealetungimised.

V.

Pärast Augustowi metsa puhastamist ja haawatute ärawedamist wõttis kindral v. Eickhorn märtsi algul oma parema tiwa määratud kohhta tagasi, pahem tiwa asus põhja pool Augustowi metsa umbes Seinödi ja Kalwaria liinile. Tema tahtis järeltulewaid weneſi uuesti lüüa, umber haarates nende paremat tiiba.

See mõte oli hea ja wastas wäejuhatuses meelekindlusele 9 — 11. märtsini saadi suured wõidud. Uuesti moodustatud Wene 10. wägi sai lüüa. Wägede rahutarwidus ja ilmade halbused olid aga nii suured, et wäejuhatus, kes uued wäeosad 8. armeele ja Gallwitzji rühmale pidi andma, wiitwitas oſusele tuli edaspidistest pealetungimistest loobuda ja ſeiskoha-sõjale asuda. Ta jättis oma pahema tiwa Kalwaria — Mariampoli — Pilwiſchki liinile. Märtsi keskkel pörkas weneſe wastu meie ſeiskohhti, siis jäi pikkamisi kõik rahulikuks.

Weneſe pealetungimised lõunaliinil muutusid ifka kangekaelsemaks, wõitlused ifka ägedamaks. Kindral Eitzmanni edasimarsimisel Johanniburist üle Bialla, talilahingu eſimestel päiwil, oli XX korpus 41. jalawäe-divisjoni ühes maotormlastega Johannisburg — Kolno teed mööda Lomſha poole saatnud, et jeda põhjast eraldada. 37. jalawäe-divisjon tungis üle Mõſchinetſi edasi. 41. jalawäe-divisjon tabas Lomſha kindluse ees waenlaste wäe; meie divisjoni jõud jatkus parajasti selleks, et Disja ja Schſchutſin — Stawiski — Lomſha wahelist teed ſulguda. Pikkamisi jõudsid 3. tagawara-divisjon ja 5. jalawäe-bri-

gaad kohale. Nemad pidid pika maa! Stawisfist kuni Bobrini oma kätte wõtma, kuna 11. maakaitse-divisjon Osowetsi kallale hakkas tungima. 3. tagawara-divisjoni päralejõudmine sündis selsamal ajal, kus Wene kaardivägi ja V korpus Lomshast hakkasid peale tungima. 21. weebr. algades arenesid põhja pool sulutud teesid rased wõitlused. Saksa wäed wõitlesid kangeastena. Kriis oli tõsine. Ühel hommikul teatas 8. armee staabiülem, 3. tagawara-divisjoni olemat läbi murtud. Lõpuks pidas ta ometi wastu, sest wenelane wõitis ära. Kauaks ajaks jäi seisukord seal ja selle tagajärjel ka piiramise-wägedel Osowetsi ees põnewaks. Alles pärast seda, kui 1. maakaitse-divisjon märtsi algul Lomsha ette jõudis, muutus meie liin nii tihedaks, et ma ida pool Disa enam mingit hädahoitu ei kartnud. Wägede wastupidamine ja nimelt 3. tagawara-divisjoni oma oli hülgawaid tagajärgi annud. Wäerühma juhatusel wõttis oma kätte kindral v. Scholz. Tema wõimu piirkond wenitati hiljem kuni Schkwani. Kindral v. Scholz oli warem Tannenbergi juures ja Poolamaal filmapiisralt juhatanud. Oma teenistusastme poolest oli ta hulga wanem kui 8. armee juhataja kindral Otto v. Below, kuid ometi oli ta walmis healmeel noorema ametiwenna all teenima.

Disa ja Orshitsi wahel oli kindral v. Staabs oma 37. jalawäe-divisjoniga ja sealse maatorniga Narewi sihis pinda wõitnud. Wenelane suurendas siin peagi tuntawalt oma wägesid. Wahetpidamata tungis ta Nowgorodist ja nimelt IV Siberi korpusega Ostrolenkost peale. Wõitlused muutusid ifka wihasemaks. Ifka enam pidi siia wägesid tooma, kes talilahiingust osa wõtnud. Üksteise järele tulid siia 2. jalawäe-divisjon, 75. tagawara-divisjon, 10. maakaitse-divisjon ja 4. ratsa-divisjon 10. sõjawäe juurest. Kuid pikapeale nendest ei jätkunud; ka 10. armee 76. tagawara-divisjon saadeti sinna, peale seda kui ta juba tüki aega lääne pool Orshitsat kindral v. Gallwitz'i all oli teeninud. Maastikule wastawalt — laiad sood ja nende wahel metsatükid wiletate mändidega — jagunesid wõitlused siin üksikuteks wäikesteks lödmisteks. Iseäranis suuri ülesandeid nõuti alamatest juhatajailt. Wõideldi mees mehe, soldat soldati wastu. Ja ehk küll kohalikel kriisistel lõppu ei tahtnud tulla, siiski jäime wõitluste lõpul aprillis oma piiri ette seisma. Järgneb.

Rahwaste Liidu põhikiri.

(Särg*)

Artikkel 15.

Kui Liidu liigete wahel tülitüsimus tekib, mis tattestust wõiks tuua, ja kui seda tülitüsimust artiklis 13 ettenähtud wahetohu kätte ei anta, siis lepivad Liidu liikmed kokku, et see asi nõutogu ette kantakse. On küllalt sellest, et üks pooltest teatab sellest tülitüsimusest kindralsekretarile, kes kõik abinõud tarwitusele wõtab, et asja kõigeülgsest järele kuulata ja uurida.

Nõige lühema aja jooksul peawad pooled temale oma asja ette kandma kõigi sammuawastawate asjaoludega ja tõendusatega. Nõutogu wõib nende oljekoheselt awaldamist nõuda.

Nõutogu püüab tülitüsimuse lahendamist findlustada. Väheeb see korda, siis awaldata ta sel mõddul, nagu ta seda otstarbekohaselt peab, teadaande asjaoludest ühes sinna kuulwate seletustega ja otjuse teksti.

Kui tülitüsimust sel teel lahendada ei saa, siis nõutogu seab kokku ja awaldata aruande, mis ühel healel wõi healte enamusega wastu on wõetud. See aruanne sisaldab tülitüsimuse üksikasju ja lahendamise ettepanekuid, mis nõutogu kõige õiglasemateks ja kõige kohasemateks peab.

Õigaks Liidu liigetest, kes nõutogus esitatud, wõib samuti awaldata teadaande tülitüsimuse asjaoludest ja omi enese arwamised selle kohta.

Wõetakse nõutogu aruanne ühel healel wastu nende tema liigete poolt, kes mitte ühe wõi teise tülitüsimuse poole esitajad ei ole, siis kohustawad endid Liidu liikmed sõda mitte alata selle poole wastu, kes aruande ettepanekuga ühineb.

Kui aga nõutogu aruanne ühel healel wastu ei ole wõetud kõigi tema liigete poolt, kes mitte ühe wõi teise tülitüsimuse poole esitajad ei ole, siis jätawad Liidu liikmed endile õiguse nõnda talitada, nagu nad õiguse ja õigluse huwides tarwitaks peamad.

Kui üks pooltest tõendab ja nõutogu seda tunnistas, et tüli on tülitüsimusest, mis rahwuswahelise õiguse järele täiesti selle poole wõiatkonda kuulub, siis peab nõutogu seda oma aruandes kindlaks tegema, keeldudes aga üht wõi teist lahendamise ettepanekut tegemast.

Nõutogu wõib kõigil selles artiklis ettenähtud juhtumistel tülitüsimuse täisfogu ette tunda. Täisfogu peab tülitüsimuse oma kätte wõtma ka siis, kui üks pooltest seda nõuab. See nõudmine peab olema esitatud kahe nädala jooksul, sellest päewast arwates, kui tülitüsimus nõutogu ette kanti.

Õgal juhtumisel, mis täisfogu ette kantud, maksawad täisfogu tegewuse ja wõimupiiride kohta needjamad eestirjad, mis ksesolewas artiklis ja artiklis 12 nõutogu tegewuse ja wõimupiiride kohta käiwad, eelbades, et täisfogu aruandel, mis nõutogus esitatud Liidu liigete esitajate nõusolekul ja teiste Liidu liigete enamuse nõusolekul tehtud, tülitüsimuse poole esitajad iga kord wälja arwatud, seefama tähendus on, nagu nõutogu aruandelgi, mis kõigi tema liigete poolt wastu on wõetud, tülitüsimuse poole esitajad wälja arwatud.

Artikkel 16.

Kui üks Liidu liige, hoolimata artiklites 12, 13 ja 14 oma peale wõetud kohustusest, sõda algab, siis on tema juba iseenekest kõigi teiste Liidu liigete wastu sõda alanud. Wiimased kohustawad endid kõiki kaubanduslisi ja rahaasjanduslisi suhteid temaga lõpetama, oma kodakondssetele igasugust läbitäimist lepingumuraja riigi kodakondssetega ära keelama ning kõiki rahaasjanduslisi, kaubanduslisi ja isiklisi ühendusi selle riigi kodakondssete ja iga teise riigi, olgu see Liidu liige wõi mitte, kodakondssete wahel tattestama.

Miisugusel korral on nõutogu kohustatud mitmesugustele asjaosalistele walitustele ette panema, misõiguse osa iga Liidu liige oma maa-, mere- ja õhuwäest andma peab selle sõjariistus jõu moodustamiseks, mis on määratud lugupidamist nõutama Liidu kohustustele.

Liidu liikmed tõotawad peale selle üksikult wastastikku toetada majandusliste ja rahaasjandusliste korralduste teostamisel, mis selle artikli põhjal tarwitaks tunnistatakse, et alammäärani wähendata sellega ühenduses olewaid kaotusi ja kahjusid. Nemad toetawad

*) W. „Sõdur“ nr. nr. 13 ja 15.

endid wastastikku ja wastupanekus iga erietewõtte wastu, mis lepingumurdja riigi poolt ühe wõi teise wastu nende hulgast on sihitud. Nemad teewad tarwilikka korraldusi selleks, et hõlbustada oma maast läbimineku iga Liidu liitme sõjalistele jõududele, kes osa wõtawad ühiseft atktsioonist, mis on määratud lugu pidamist nõutama Liidu kohustustele.

Igat Liidu liiget, kes mõnda põhikirja kohustust on rikkunud, wõib Liidust wälja heita. Wäljahetmise otsus tehakse kõigi teiste Liidu liigete healtega, kes nõukogus esitatud.

Artikkel 17.

Tüli korral kahe riigi wahel, kellest üks wõi kumbki Liidu liige ei ole, pannakse riigile wõi riikidele, kes Liidu liikmed ei ole, ette tüliküsimuse lahendamise otsustarbel Liidu liitme kohustusi enese peale wõtta, ja nimelt nõukogu poolt õiglasteks tunnistatud tingimistel. Ettepaneku wastuwõtmise korral maksawad nende kohta artiklite 12 kuni 16 määrused, nende muudatustega, mis nõukogu tarwilikuks tunnistab.

Ühel ajal selle ettepaneku tegemisega wõtab nõukogu tüliküsimuse asjaolude uurimise ette ja soowitab neid sammusi, mis tema isäräsilisel korral kõige paremateks ja kõige mõjuwamateks peab.

Kui üleskutsutud riit Liidu liitme kohustusi tüliküsimuse lahendamiseks enese peale ei wõta ju sõda algab Liidu liitme wastu, siis maksawad tema kohta artikli 16 määrused.

Kui mõlemad üleskutsutud pooled Liidu liitme kohustusi tüliküsimuse lahendamiseks eneste peale ei wõta, siis wõib nõukogu kõik abinõud tarwituse wõtta ja kõik ettepanekud teha, mis ta sõja ärarahoimiseks ja tüliküsimuse lahendamiseks tarwilikuks peab.

Artikkel 18.

Iga leping wõi rahwuswaheline kohustus, mis mõni Liidu liige tulewikus teeb wõi enese peale wõtab, peab kõhe sekretariaadi juures registreeritama ja selle poolt nii ruttu kui wõimalik awaldatama. Ükski leping ega ükski rahwuswaheline kohustus ei ole enne registreerimist õigusejõuline.

Järgneb.

Segateated.

1-se jalawäe polgu aastapäew.

1-sel ülestõusmise pühäl 4-mal aprillil mälestas 1-ne jalawäe polk tagant järele oma aastapäewa. Kui esimene nurgakivi riiklise iseseiswuse hoonele, kui üks wahwamateft wõitlejateft rahwa paleuse eest wõib 1-ne polk oma sündimise päewa rahuldatud tundega mälestada. Suur töö on korda saadetud, kurwa 700 aastase orjapõlwe üle on wabaduse kiired koitma lõõnud — Eesti on iseseiswaks riigiks saanud Euroopa rahwaste peres. 1-se polgu ajalugu on sõna „Eestiga“ kõige sügawamalt seotud. Siis weel, kui kodumaa alles suure ja wägewa Wenemaa osa oli, tõusis rahwa parematel poegadel mehe loonuda ühiste huwide kaitseks. Kaugelt Wenemaa laantest woolasid kolkku noored mehed, et kodumaal teenida, oma maad ja rahwast fissetungitwa wõõra wõimu wastu kaitsta. Kuid saatus oli karm, sõjajumal oli Wenemaale selja pööranud ning fissetungiw waenlane lämmatas idus kõi paremad lootused, ähwardas häwitada Eesti olemasolu, rõõwides ja lõhudes Eesti koda. Tempora mutantur! Liitlaste wõitude järelbusel läänes löi wabaduse kuma

Eesti tumedale taewale, tõusis noore, wärskle elu uus wool, täites rahwa südameid waba demokraatlise Eesti riigi loomise aatega. Astusid kolkku kõi, kel isamaa armas, ning häwitasid ja purustasid waenlase, kes juba Eesti südameni — Tallinnani — oli jõudmas. Üksituteft palja rinnaga waenlase wastu wõitlewateft salgatestest kogus peagi korralik sõjamägi. 1-se polgu teenused Eesti iseseiswuse sõjas on määratumad, kuid n id üksikasjaliselt üles lugeda oleks täitsa üleaarune — neist kõneleb ajalugu oma parematel lehekülgedel.

Paraad.

Sõmmiku kell 11 oli meredärse kiwa peale loonudatud polgu kaks bataljoni paraadi marsšiks. Paraadi juhataks polgu ülem alam-polkownik Pulk, wõttis wastu 1-se diwisi ülem kindral-major Tõnisson. Terwituskõnes tuletas kindral meele langenuid, kellede arv 1-se polgu pika tegewuse tõttu mitte wäike pole. Langerute mälestust austati leinamarsši mänguga ja mütside maha wõtmisega. Kindral-major Heinze, endine 1-se polgu ülem, tuletas lühikeste aga südamliku kõnega meele aegu, mil polk tema juhatusel põhja ja lõuna wäerindabel suuri, osustawaid wõitust saawutanud. Pärast kõnesid sammus polk paraadi marsšil „Porilaste marsši“ helide saatel kindral Tõnisson't eest mööda. Kui üks mees astus roob roodu järgi kindlal sammul. Paraadilt käis kindral Tõnisson polgu filemisi elu waatamas. Ta leidis igal pool eestjuliku korra ja piinliku puhtuse. Kell 1 oli pidulik lõunasöök. Saal oli luuskedega ja Eesti lipudestega dekoreeritud. Wõidusõngil mängis polgu orkester. Peeti palju kõnesid ning loeti ette hull terwitustelegramme. Teine näew oli kuursaali suweteatris sõdurite jaoks näitemäng „Marwa Eesti Seltst poolt. Ranti ette D. Lutsu „Pärijad“. Ohtu kell 7 oli suures saalis kinnine tantsudhtu.

Ad.

Ohwitseride Kogu peakoosolek

28 aprillil s. a, kell 12 päewal peetakse ära Tallinnas Naatuse plats nr. 14 Ohwitseride Kogu peakoosolek. Päewakorras on: 1) awamine ja koosoleku juhataja walimine, 2) tegewuse ülewaade, 3) kodutorra wastuwõtmine, 4) walimised ja 5) läbirääkimised. Osakonnad on kohustatud saatma peakoosolekule põhikirjas § 36 tähendatud arwul esitajaid.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik Rint.

Wäljaandja: Sõjawägede ühaab.

„Sõdur“

toimetus ja talitus

asub nüüd

Wene tän. № 5

alumisel korral.

ÜLESKUTSE

Eesti Wabariigi

Wigastatud Sõjameeste Ühisuse Keskjuhatus poolt.

Eesti Wabariigi kodanikud!

Suur Eesti Wabadusele on nelteistkümmend kuud wahetpidamata Eesti rahwawäe rammul weristel wõitlustel külma ja nälja kannatusel, ülrasketel ajaloolistel oludel — Eesti wabariiki loonud. Kõik aated ja nende wõitluste kehastused, mis inimese werega, piina piigistuste kütkendustest wabanedes, omale eluteed murrawad, kõik hooned, mis were ja surma kannatuse lipu all ajaloo tormides rahwa riiklust, usku, sotsiaalset elu kindlustawad, — need õpetused ja riigi hooned on kui elujõulised kantsid, mis ei kõdune ega lõpe, — need on igawesed tööehitused, kuhu inimesesugu koguneb hinge- ja ihuga üheks tugewaks eluedasiandjaks üksuseks. Seitsmesaja-aastane Eesti rahwa hirmus piin, kõige jõledamate Saksa usu raudrüütlite tagakiusamiste, orjade südantpurustawa peksmise ja Eesti minewiku wabaduse waluhoobid Lembitu rindu, — Wene keisrite rõhumise seadus, poomine ja Siberi ning Sahaliini elaw haud, Saksa okkupatsiooni wiimsepäewa tundemärgid, kus kõik meilt rõõwiti, mis iiales weel järele jäänud oli — sele raske minewiku mustade, punaste ja walgete ühisel surruaial — algas Eesti sõjamees 1918 aastal nowembri kuus — Wabaduse sõda! Sel kõige kibedamal tunnil ühines meie rahwawägi oma targa, ausameelse, suure tahtejõuga Ülemjuhataja käsu alla — kui üks mees. Ei olnud siin erakonda ega õrumist, waid see oli üks elaw müür, Kalewite kangelaste kogu — Eesti front. — Pahemal tiival suur surmaga ähwardaw Wenemaa, paremal põrgulik Saksa Landeswehr ja Bermont. Hirmus offi fee tuli, walusad, liiga põnewad olid need mitmenädalised lahingud, kus terwel frondil waenlane põgenema sunniti Eesti sõjameeste weri on Eesti riigi ainuõigusline looja. Seda peab iga Eesti Wabariigi kodanik kõige pühamiseks oma riigi põhiseaduse tunnistuseks wõtma. Tagaselja ja kodanilised asutused ei peaks ometi mitte pahaks wõtma, kui neile ütleme, et kõik nad oleks surmale kadunud, kui Eesti sõjameeste weri, jõud, sõjakuse ja wabaduse ekstaasi punkt oleks kukkunud waenlase ülirohke ja suurte pealetungimiste all. Kirjutagu seda wääramatat tõde iga Eesti Wabariigi asutus, iga selts ja ühisus, rikkad ja waesed, pangad ja rahaasutused oma ettewõtte aluseks, siis on teie töö meie, sõjameeste, werega wõidetud. Tunnistage ja kuulutage Eesti sõjameeste Suurt Reedet, siis alles rõõmustate Teie tõsise truudusega Eesti ülestõusmise wõitu

Aga wähe on ilusatest sõnadest, kaunitest lubadustest, uhketest ülistustest. Eesti wigastatud sõjamees elab praegu omas kodus ja terve aasta otsa on ta ilma riiklise ja kawakindla seltskonna abita kiratsenud. Näljas, poolpaljalt on meie wigastatud sõjamees kerjanud. Need luust ja lihast läbilõikawad wäga walusad faktid meie wigastatud sõjameeste elust tulid iseäranis piltlikult esituna ette mõõdalainud 2-sel üleriiklisel Eesti wigastatud sõja-

meeste kongressil. — Wirumaal puuduses suiguwad surmale, Sakalas kerjatakse, Pärnumaal ei lubata pidugi toime panna. Üle kahe tuhande on neid Eesti wabadusesõja ohwrid, peale selle suur arw ilmasõja inwalidisi, kes Eesti riiki rajanud on. Nende jalad ja käed, luud ja liha, nende walu ja waew — ja lõpuks — nälg —, kas see ei kisenda teie poole — terve Eesti riik ja Eesti rahwas! Sõjamehed, kes on kangelase tegusi teinud, — nooruse, terwise isamaa altarile toonud, — need nõrkewad ja waewlewad kallis kodus, kerjates toetawad end! Inimesewääriline eluülespidamine on praegu ütlemata kallis. Pensioni seadus, mida terve aasta kokku seati, on liiga puudulik ja ei wasta ajanõuetele, kuna ta elussewiimine teadmata millal sünnib. Seltskond peab siin appi tulema.

Sellepärast pöörab wigastatud sõjameeste ühisuse keskjuhatus üleskutsega Eesti Wabariigi asutustele, seltside, ühisustele, teatrite ja kinode ja kõikide kodanikkude ja ühistegewuste poole. 30. aprillil ja 1-sel mail s. a., kaks päewa, kawatseb Wigastatud Sõjameeste Ühisuse keskjuhatus kogu riigis korjandust toime panna, pidusid ja perekonna-õhtusid korraldada just Eesti wigastatud sõjameeste toetamiseks. Märgid saadetakse Tallinnast igasse maakonnalinna wigastatud sõjameeste ühisuse osakonda, kus neid ei ole, seal Ühistöö osakonda. — Meie palume tungiwalt kõiki, ostke märkisid, annetage rohkest raha! Pange kõik jõud käima, et üle maa need kaks päewa wigastatud sõjameestele pidusid annaks. Maal ja linnades määrake ometi aastäs üks kaks tuluõhtut Eesti wigastatud sõjameeste kasuks. Kinod, ohwerdage oma sissetulekud kas täielikult ehk osaltki selleks pühaks otstarbeks. — Eesti pangad, waadake oma miljoniid — Eesti sõjamehe weremärk on nende paberite peal ja teie kuld on sõjamehe weri — rahu kroon. Sõda on teile nii palju kasu annud kui kunagi enne.

Eesti wigastatud sõjameestele, neile, kel kodu ega aset, terwest ega kõiki ihuliikmeid enam polegi — ei ole teie rikkad mitte midagi annud. Need üksikud pennid ja margad on tühipaljas selle ees, mis sõda on Teile kõigiti wõitnud — Eesti riigi! Ta kaswab ja kosub alles sünnipäewa walude tõmbel, aga noor elu on täis, tugew ja wägew. Lapsest kaswab mees. Nii ka riik. — Aga wigastatud wabaduse-sõjamehe werine kannataja kuhu jäägu meie kallis igawesti; temale ja tema heaks tehke käed lahti; noor ja wana, seadus ja teadus, kõik tulge toetama wigastatud sõjamehi. Palume kõiki 30. aprillil ja 1 mail pidusi, korjandusi ja muid annetusi wigastatud sõjameeste heaks toime panna, — see on seltskonna püham kohus

Kõik rahasummad ühes aruannetega tulewad kahe nädala jooksul saata: Wigastatud Sõjameeste Ühisuse Keskjuhatus, Tallinn, Narwa maantee nr. 9, telef. 7-97.

Keskjuhatus.